

*Лариса Петрівна КОБУТА,
доцент кафедри політології Інституту історії та
політології Прикарпатського національного університету імені
Василя Стефаника, кандидат політичних наук
(Івано-Франківськ)*

ВОЛОДИМИР ЛЕВИНСЬКИЙ: ВІХИ ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНОЇ БІОГРАФІЇ

Стаття присвячена Володимирові Петровичу Левинському (1880–1953), політичному та громадському діячеві, учасникові українського суспільно-політичного руху початку ХХ ст., публіцистові, редакторові українських партійних видань у Галичині, київського журналу «Дзвін» (1913–1914), авторові понад сотні публікацій з історії українського робітничого та соціалістичного руху, філософії, соціології, політології, етнонаціональних відносин.

Ключові слова: біографістика, Володимир Петрович Левинський, український суспільно-політичний рух.

The article is devoted to Volodymyr Petrovych Levynskiy (1880–1953), political and civil figure, participant of Ukrainian social and political movement at the beginning of epy XX century, publicist, editor of a number of Ukrainian party publications in Halychyna region, Kyivan magazine «Dzvin» (1913–1914), author of above one hundred publications from the history of Ukrainian working and socialist movement, philosophy, sociology, politologi, ethnologic and national relations.

Keywords: biography, Volodymyr Petrovych Levynskiy, Ukrainian social and political movement.

Статья посвящена Владимиру Петровичу Левинскому (1880–1953), политическому и общественному деятелю, участнику украинского общественно-политического движения начала ХХ в., публицисту, редактору ряда украинских партийных изданий в Галичине, киевского журнала «Дзвин» (1913–1914), автору более ста публикаций по истории украинского рабочего и социалистического движения, философии, социологии, политологии, этнонациональных отношений.

Ключевые слова: биографистика, Владимир Петрович Левинский, украинское общественно-политическое движение.

В умовах утвердження демократичних принципів в суспільно-політичному житті нашої держави розвиток науки дає можливість звернутися до вивчення життя та теоретичної

спадщини видатних постатей українського минулого, які через ідеологічні міркування в період існування комуністично-тоталітарного режиму на десятки років потрапили під заборону дослідження та об'єктивної оцінки. Тож для вітчизняних науковців залишаються актуальними завдання персоніфікації політичної історії України, наукове осмислення політичних концепцій, дослідження суспільно-політичної діяльності тих українських мислителів, імена яких донедавна замовчувалися. Адже пошук відповідей на виклики сучасного розвитку повинен ґрунтуватися не тільки на об'єктивності та фаховості аналізу нинішнього стану українського суспільства, а й на широкій теоретичній та емпіричній базі політичних ідей і концепцій видатних українських діячів минулого, творчість і діяльність яких скеровувалася на служіння справі українського національно-державницького розвитку.

У контексті цих завдань нашу увагу привернув Володимир Петрович Левинський, один із чільних провідників та ідеологів УСДП, публіцист, політичний діяч, теоретик українського соціалістичного руху [5]. Та все ж ім'я цієї непересічної постаті — автора понад сотні окремих друкованих праць політологічного, соціологічного, філософського, історичного, економічного характеру, в яких розглядалися проблеми зародження, становлення та розвитку українського соціалізму, питання національного відродження та самовизначення українського народу, на жаль, і сьогодні залишається маловідомим широкій науковій громадськості, що не в останню чергу зумовлено складною життєвою долею як самого В. Левинського, так і його наукової та публіцистичної спадщини.

В історіографічному плані науково-літературна творчість і політична діяльність В. Левинського була предметом уваги та оцінок багатьох учасників тогочасного суспільно-політичного життя, серед яких Ю. Бачинський, М. Ганкевич, Л. Ганкевич, А. Чернецький, В. Винниченко, С. Єфремов, С. Петлюра, Л. Юркевич, лідери австрійської та російської соціал-демократичних партій О. Бауер, В. Ленін та ін. Погляди В. Левинського на національне питання, формування націй і національних держав знайшли своє відображення, оцінку чи інтерпретацію у дослідженнях О. Бочковського, Д. Донцова, Д. Дорошенка, В. Старосольського, М. Стахіва.

У радянській науковій літературі вивчення суспільно-політичних і наукових поглядів В. Левинського мало до-

волі вибіркового і фрагментарного характеру, що, вважаємо, було пов'язано з неординарністю постаті В. Левинського та відповідним ставленням до нього з боку вітчизняних і зарубіжних українських дослідників. Оцінки постаті та творчості В. Левинського радянськими дослідниками були доволі суперечливими, та все ж враховувався той факт, що він, по суті, був одним із перших українських дослідників українського робітничого руху, автором багатьох друкованих праць, у яких популяризувався соціалізм і які відіграли певну роль у процесі поширення соціалістичних ідей в Україні. Однак прихильність В. Левинського до ідеї національного визволення українського народу, зацікавленість у творенні національної за змістом і духом української соціал-демократичної партії були неприйнятними для канонів радянської суспільної науки, тож він неодноразово піддавався звинуваченням у націоналізмі та дрібнобуржуазності.

Його характеризували як представника «реформістської соціал-демократичної історіографії», який із йому подібними ніби-то «підтасовували і перекручували факти, намагаючись у фальшивому світлі зобразити історію революційного руху, фальсифікувати історію робітничого класу Галичини». Вартісна з наукового погляду книга В. Левинського «Нарис розвитку українського робітничого руху в Галичині» (1914) кваліфікувалася як приклад націоналістичного перекручування соціально-економічної історії України, бо написана «з буржуазно-націоналістичних позицій», а її автор засуджувався як за націоналістичні підходи до принципів формування робітничих організацій, так і за те, що штучно намагався довести «закономірність існування і своєрідність вигаданого ним «українського марксизму» [9, с. 7; 13].

На рубежі 60–70-х рр. у середовищі львівських науковців розгорнулася творча дискусія з приводу оцінок діяльності та творчості В. Левинського. Частина дослідників намагалися відійти від ідеологічних стереотипів панівної на той час методології та конструктивно оцінити наукову та публіцистичну спадщину достойника. Так, С. Злупко наголошував, що той «усе життя пропагував ідеї соціалізму» і «...своєю невтомною працею великою мірою сприяв утвердженню історичних, економічних і, особливо, філософських марксистських поглядів на Західній Україні» [3].

Філософські та соціологічні праці В. Левинського стали об'єктом уваги директора Інституту суспільних наук АН

УРСР у Львові професора Мирослава Олексюка. Він вказував на глибину їхнього наукового підходу при розгляді світоглядних питань суспільного розвитку, матеріалістичного пояснення людської історії, обґрунтування об'єктивної закономірності розвитку природи та суспільства. Позитивну оцінку творчості В. Левинського дав ще один львів'янин К. Плаксюк, відзначаючи ґрунтовність соціологічних підходів стосовно розвитку соціалізму, наголошуючи, що «Левинським завжди керувало щире прагнення допомогти своєю пропагандою історичного матеріалізму найближчому звільненню українського експлуатованого люду від кайданів неволі і визиску, від соціального, національного і духовного гніту» [10; 11].

Подібні оцінки постаті та творчої спадщини В. Левинського, навіть у поєднанні із необхідними у той час інвективами у націоналістичному ухилі, викликали різку негативну реакцію у поборників чистоти марксистсько-ленінських принципів у суспільних науках. На початку 1970-х рр. наукова дискусія про роль і місце В. Левинського в українському політичному русі першої половини ХХ ст. перемістилася з академічних установ у кабінети партійних працівників, набравши політично-ідеологічного забарвлення.

У постанові бюро Львівського обкому КПУ від 11 березня 1971 р. зазначалося, що «частина науковців відійшла від методології марксизму-ленінізму, слабо теоретично підготовлена, недостатньо ідейно загартована, без класового підходу намагається оцінити суспільні явища» і визнавалась «ідеологічно шкідливою оцінка діяльності В. Левинського та деяких інших політичних діячів окремими вченими Львова», оскільки така оцінка «нанесла серйозної шкоди ідейно-виховній роботі» [2, с. 43]. Як наслідок, низка науковців були звільнені з посад чи отримали відповідні стягнення.

Ідеологічні настанови та висновки партійних органів знайшли своє відображення і в критичних публікаціях на сторінках наукових часописів. Так в «Українському історичному журналі» була вміщена стаття київського науковця О. Юрченка з промовистою назвою «Всупереч фактам. (Про ідейно-політичне обличчя В. П. Левинського)», в якій піддавалися гострій критиці як праці та діяльність В. Левинського, так і роботи тих дослідників, які присвятили йому публікації. За характеристикою О. Юрченка, В. Левинський поставав «переконаним та войовничим націоналістом», який «усе жит-

тя відстоював націоналістичні ідеї сепаратизму і федералізму у робітничому соціал-демократичному русі, в роки першої світової війни стояв на позиціях українського націонал-патріотизму, поділяв погляди буржуазно-націоналістичної УСДП Галичини», а «його літературні справи 30–40-х років свідчать про завершення еволюції цього дрібнобуржуазного націонал-соціала від активної участі в націоналістичній УСДП Галичини до табору запеклої буржуазно-націоналістичної реакції, до оскаженілого антикомунізму» [14].

Це був черговий період посилення ідеологічної реакції, внаслідок чого не дозволялося згадувати у позитивному плані багатьох українських політичних, громадських, наукових діячів, самі прізвища яких представники комуністичної влади вважали загрозою для суспільного ладу та держави. Зрозуміло, що за таких умов дослідження діяльності та доробку В. Левинського було унеможливлене. Доступ до документів іменного фонду В. Левинського у ЦДАЛ України (ф. 387) був обмежений. Більшість його друкованих праць у наукових бібліотеках – вилучені з вільного користування та передані до спецфондів, а прізвище на два десятиліття потрапило під ідеологічну заборону.

Соціалістична зорієнтованість В. Левинського не викликала особливого зацікавлення і в дослідників української діаспори. Окремі аспекти його політичної діяльності та світоглядні й наукові позиції відображені у працях В. Вериги, І. Лисяка-Рудницького, М. Стахіва, П. Феденка, П. Кравчука. Але особливої уваги до постаті В. Левинського науковці діаспори не виявляли.

Здобуття Україною незалежності відкрило нові можливості для повернення із тривалого забуття імен багатьох представників української політичної думки та вітчизняної історії. Окремі аспекти діяльності В. Левинського знайшли оцінку у працях сучасних українських дослідників О. Босака, А. Голуба, О. Жерноклеєва, С. Злупка, Г. Касьянова, Л. Нагорної, М. Олексюка, А. Павка, І. Патера, А. Портнова, С. Телешуна та ін.

Політична діяльність і наукова спадщина стали об'єктом наукового зацікавлення також автора цієї статті, за результатами якого була підготовлена та захищена кандидатська дисертація [4].

Тож мета даної статті – через ілюстрацію основних віх життєвого шляху В. Левинського ознайомити громадськість

із цією непересічною постаттю, чия діяльність і творчість залишили слід у вітчизняній історії та історії української суспільно-політичної думки.

Володимир Петрович Левинський народився 8 серпня 1880 р. у місті Дрогобичі на Львівщині у сім'ї ремісника-кравця. Учився у Дрогобицькій реальній гімназії, після закінчення якої у 1902 р. став студентом філософського факультету Львівського університету. З 1906 по 1910 рік він продовжив навчання на правничому факультеті цього самого університету. Здобув глибокі знання з філософії, філології, історії, політ-економії, права, досконало володів німецькою, польською та італійською мовами, спілкувався французькою та російською.

У студентські роки вступив до Української соціал-демократичної партії, підтримував тісні стосунки з багатьма діячами українського соціалістичного руху Галичини, Буковини та Наддніпрянщини: За свою громадсько-політичну діяльність перебував під нагляд австрійської поліції.

У 1906–12 рр. був одним із лідерів «молодого крила» УСДП, яке виступало за усамостійнення партійної організації від впливів польської соціал-демократії. Став партійним ідеологом, обіймав посаду секретаря партії по зв'язках із іншими соціал-демократичними партіями. Тісно співпрацював із українськими соціалістами з Наддніпрянщини, особливо з лідерами УСДРП В. Винниченком і Л. Юркевичем, входив до складу Закордонного комітету УСДРП, представляючи його на соціал-демократичних партійних форумах у Австрії. Редагував партійні видання «Воля» (Львів) і «Земля і воля» (Чернівці-Львів), львівські газети «Вперед» і «Робітник», друкувався у спільному для УСДП та УСДРП партійному журналі «Наш голос», займався питаннями партійної агітації та пропаганди.

У 1912–13 рр. готувався до здобуття докторського ступеня з філософії у Віденському університеті, але саме в цей час В. Винниченко та Л. Юркевич наполягли на потребі зайняти посаду редактора київського соціалістичного журналу «Дзвін». Із огляду на тривале прагнення В. Левинського отримати науковий ступінь таке рішення стало певним актом жертвності, адже пізніше, в силу насамперед об'єктивних причин (війни, хвороби, постійної матеріальної скрути), він так і не зміг здійснити своєї мрії.

У Києві В. Левинський продовжив публіцистичну та науково-літературну діяльність. У переддень Першої світової

війни він виїхав до Львова на зустріч з Л. Юркевичем для обговорення питань подальшої праці у «Дзвоні» та видання нового робітничого тижневика в Києві, але війна перекреслила усі творчі плани та шлях повернення до Києва і він опинився у Відні. У столиці Австрії В. Левинський підтримував зв'язки з багатьма українськими соціал-демократами із Наддніпрянщини, які увійшли до Союзу визволення України, але негативно поставився до їхньої проавстрійської політичної лінії. Свою позицію обґрунтовував антиукраїнською політикою австрійського уряду під час війни (маючи на увазі створений австрійською владою концтабір Талергоф, масові покарання та страти українських селян у Галичині та Закарпатті). Так, у «Спогадах з побуту в Швейцарії в роки світової війни», рукопис яких зберігається нині у Відділі рукописів Львівської державної наукової бібліотеки імені Василя Стефаника, він наголошував: «...держава, яка угнітає даний нарід, не може бажати собі його визволення. Українці в Австрії були просто парієм австрійських народів» [1]. У зв'язку із загостренням легеневої хвороби В. Левинський переїхав на лікування до Швейцарії, де провів практично весь воєнний період. Перебуваючи у Женеві, він став ініціатором створення «Української громади», працював адміністратором франкомовного журналу «La Revue Ukrainian», у якому пропагувалися ідеї українського національного визволення.

Під час війни, не бажаючи бути втягнутим у внутрішні чвари та конфлікти між різними українськими політичними групами, що діяли на теренах Австро-Угорської імперії, В. Левинський дистанціювався від партійно-політичної діяльності, що, зрештою, привело до його практичної ізоляції від колишніх політичних соратників. Ідейні та моральні чинники переважили в свідомості В. Левинського політичну кон'юнктуру та користолюбство. У приватному листі до лідера УСДП М. Ганкевича він так пояснював свою позицію: «Як соціальний демократ я ніяк не можу погодитися з тим, що за гроші правительства якої-небудь держави можна вести пропаганду, в данім випадку українську. Се не доктринерство. Ніхто не дає нікому грошей задурно. Раз якесь правительство дає гроші якійсь політичній групі, чи політикови, воно у залежнює його у себе... Тим більше негативно мушу ставитися до тих людей, що в теперішній момент так трагічний для нас, роблять з політики гешефт і надуживають її для особистих ін-

тересів і цілий, хоч сей інтерес стараються прикривати плащем служби народові» [12, спр.43, арк.112-113].

Пасивність у політичній діяльності В. Левинський компенсував науково-літературною працею, що стала основним джерелом його скромного матеріального забезпечення. За роки війни він підготував і опублікував окрім статей у періодиці понад десяток окремих праць, в яких приділив увагу проблемам політичного, етнонаціонального та соціального розвитку українського та інших європейських народів.

Після завершення війни В. Левинський переїхав до Відня, де у 1919 р., після приїзду экс-голови Директорії УНР В. Винниченка, увійшов до створеної ним Закордонної групи УКП, став редактором її друкованого органу «Нова доба». Тут знову виявився публіцистичний хист і редакторський досвід В. Левинського, який не тільки вів справи часопису, а й допомагав В. Винниченкові у роботі над працею «Відродження нації». На короткий час, не без ідейного впливу з боку В. Винниченка, В. Левинський захопився концепцією українського націонал-комунізму, вважаючи можливим існування самостійної радянської комуністичної республіки, написав низку праць із цієї тематики (як от, «Соціалістична революція і Україна», 1920). Однак, перемога більшовицької влади та встановлення повного контролю над Україною з боку російських комуністів привели до швидкого розчарування у комуністичній перспективі. В. Левинський виступив із різкою критикою комуністичних ілюзій частини української політичної еміграції, припинив своє членство в УКП, і, як сам він зазначив у «Автобіографії»: «усунувся з активної участі в партійному житті, не належав до жадної політичної партії» [12, спр. 1, арк. 5-6]. Він заробляв на життя в основному літературною працею, друкувався у львівській пресі, переважно у виданнях лівого спрямування, співпрацював із часописом «Нові шляхи», продовжував видання наукових праць із філософії та соціології.

У середині 1920-х років В. Левинський намагався зав'язати контакти з ВУАН в УСРР, відіславши до Києва низку листів із пропозицією опублікувати його книгу «Філософія і марксизм». Віце-президент ВУАН С. Єфремов дав високу оцінку науковому рівню публікації В. Левинського, запевнивши, «що докладатиме всіх заходів, щоби працю [було] видано». Однак, позитивної відповіді В. Левинський не одержав. Як засвідчує лист В. Левинського до редактора журналу «Світ» у Льво-

ві І. Квасниці від 24.05.1926, спроби заручитися підтримкою члена ВУАН О. Гермайзе теж були невдалими. Останній, переглянувши рукопис, висловив сумнів у доцільності публікації, бо підходи В. Левинського в оцінці марксизму розходилися з офіційними у радянській Україні [12, спр. 63, арк. 17–18].

У 1931 р. В. Левинський повернувся до Львова, але через чергове загострення хвороби змушений був оселитися у карпатському селі Гребенів біля Сколе, де жив до кінця 1937 р. Продовжував свою літературну діяльність, друкуючи праці з проблем етнополітики та національного розвитку, у яких усе частіше лунало занепокоєння загрозою зростання радикально-націоналістичних (шовіністичних) настроїв, які переростали у людиноненависницькі, расистські ідеї фашизму. «Шовінізм може бути активний і пасивний, в обох випадках — це психологічна недуга, що іноді може бути надзвичайно шкідлива», — писав він, наголошуючи на небезпеку поширення шовінізму та обмеження демократичних солідарних принципів. — «Ця ідея охоплює як членів пануючого, так і поневоленого народу» [6, с. 18].

Напередодні Другої світової війни В. Левинський знову переїхав до Львова. Під враженням вступу радянських солдатів до Львова у вересні 1939 р. написав статтю «Великий історичний момент», де намагався дати оцінку факту об'єднання західноукраїнських територій із українськими землями, однак редакція львівської газети «Вільна Україна» відмовилася її опублікувати. У 1940–41 рр., перебуваючи на посаді старшого бібліотекаря львівського Відділу Інституту мовознавства АН УРСР, працював над темами творчості М. Драгоманова, соціально-економічних і суспільних поглядів І. Франка. Взаємовідносини з радянською владою не склалися, В. Левинському було відмовлено в оформленні трудової пенсії, до початку німецько-радянської війни він жив під постійною загрозою арешту.

Про життя В. Левинського в часи німецької окупації та в післявоєнний період інформація надзвичайно обмежена. Відомо, що до березня 1944 р. він перебував на посаді бібліотекаря у львівській бібліотеці НТШ і продовжував працювати над Франковою тематикою та творчістю Й. Г. Фіхте, шукаючи у працях цих діячів рецепти визволення українців із національної неволі. Опрацьовував також матеріали М. Грушевського. Із наближенням фронту, у березні 1944 р.

В. Левинський виїхав із України. У повоєнний час проживав у Відні, де у грудні 1953 р. і завершився його життєвий шлях.

Якщо говорити про творчу спадщину В. Левинського, то вона складається як із друківаних творів, так і з рукописних матеріалів. У них висвітлюється достатньо широкий спектр важливих і актуальних питань політичного, соціального, економічного, національного, культурного життя українського суспільства, що розглядаються В. Левинським як в історичній ретроспективі, так і в контексті розвитку цивілізаційних процесів. Враховуючи незначну розробленість усього джерельного масиву творчої спадщини В. Левинського, подаємо коротку характеристику його найвагоміших публікацій.

Ще під час навчання у Львівському університеті В. Левинський видав низку брошур, зорієнтованих насамперед на українського читача з числа малограмотних робітників і селян, де у доступному викладі подавалися основи соціалістичного вчення, ідеї соціальної боротьби, популяризувалися принципи демократичного виборчого законодавства. Серед них: «Про загальне виборче право» (1905), «Що таке соціалізм» (1907), «Хто такі українські націонал-демократи?» (1911). Прикметним став вихід праці ««Що таке соціалізм», перший тираж якої майже цілком заарештувала та конфіскувала австрійська поліція. Наступні два тиражі були видані в 1910 і 1914 рр. окремими брошурами, а ще три видання українською мовою були видрукувані у 1917 р. у Вінниці, Катеринославі та Петрограді на кошти місцевих організацій УСДРП.

Книга «Селянство і соціалдемократія» (1910) окрім досить детального аналізу соціально-економічного становища українського селянства в Галичині та програмних засад щодо селянського питання містила також і аграрні програми 16-ти соціал-демократичних партій.

Безперечною науковою заслугою В. Левинського стала його книга «Нарис розвитку українського робітничого руху в Галичині», яку можна вважати однією з перших вдалих спроб наукового аналізу розвитку соціалістичного руху в Україні в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. Ця праця для сучасників В. Левинського до певної міри визначила характер оцінок соціально-економічної та політичної ситуації українського суспільства в Австро-Угорській імперії, процесу формування та становлення робітничого руху і соціал-демократичних організацій у Галичині. Ідейний соратник В. Левинського, один

із чільних провідників УСДРП Л. Юркевич (Рибалка) у своїй передмові до видання радив наддніпрянським соціалістам будувати свою організаційну структуру на національній основі, посилаючись на досвід діяльності В. Левинського та його однодумців в УСДП. Натомість, книга викликала обурення та гнів лідера російських соціалістів-більшовиків В. Леніна, який різко негативно сприймав думки В. Левинського з приводу формування соціал-демократичних партійних організацій на національній основі, назвавши саму книгу «дуже шкідливою». Характерно, що друге видання цієї книги В. Левинського побачило світ у 1930 р. у радянській Україні.

Особливо продуктивним в плані наукової творчості для В. Левинського став період 1915–23 рр., коли він підготував та опублікував понад півтора десятка окремих видань наукового характеру. Серед них праці «Причини світової війни» (1916), «Відокремлення Галичини» (1917), «Народність і держава» (1918), «Соціалістичний Інтернаціонал і поневолені народи» (1920), «Капіталізм і імперіалізм» (1920), «Що таке політика» (1923), у яких на основі ґрунтовного аналізу соціально-економічного розвитку та геополітичних інтересів з'ясовував причини розв'язання світової війни, характер міжнародної політики провідних європейських країн, їхню національну політику щодо поневолених народів.

У переддень революційних подій у Росії та Україні В. Левинським була написана та 1917 р. надрукована книга «Царська Росія і українська справа». У цій праці в історичному розрізі вчений прослідкував великодержавну політику Росії та Польщі щодо України, проаналізував соціальні, економічні, культурні чинники асиміляційних процесів, наголосив на деформації національної свідомості українців, особливо інтелігенції, під впливом цих чинників, внаслідок чого в українців сформувався «найбільший порок» — почуття рабства. Він закликав відкинути будь-яку ілюзію щодо орієнтації на допомогу ззовні та вважав, що «залізом, розпеченим до білого треба б випалювати п'ятна неволі і рабства в серцях і мозгах українців». Протистояти такому станові можна тільки дієвою роботою та боротьбою. Тому й завершив свою книгу словами, актуальність яких не втрачає змісту і сьогодні: «На всі українські нарікання на мачоху-історію, не можна краще відповісти як словами великого Гете: Тільки той заслуговує на волю і життя, хто їх в щоденній боротьбі мусить здобувати» [8].

У книзі «Народність і держава», написаній у час завершення Першої світової війни, коли розвалювалися імперії та поставали нові національні держави, багато уваги приділено історичному аналізу умов та основ формування держави як політичного інституту, її ролі в історичному поступі людства, значенню для збереження самобутності («окремішності») народностей. Досліджуючи умови постання багатьох націй і держав, В. Левинський був переконаний у необхідності використання у справі побудови української державності досвіду та устремлінь до незалежності інших європейських народів. Не випадково лейтмотивом досліджуваної проблематики став визначений ним висновок, що «кождий народ, навіть найменший, має неоспориме право на свою історію, себто на свою національну державу» [7, с. 3].

Серед рукописних матеріалів, які зберігаються в архівному фонді № 387 ЦДІАУЛ, на особливу увагу заслуговують праці про наукову та літературну творчість та суспільну діяльність М. Драгоманова та І. Франка, їхній вплив на розвиток української політичної думки та суспільно-політичного руху. В. Левинський упродовж десятиліть методично вивчав діяльність і спадщину цих видатних представників української еліти, виношуючи у планах публікацію ґрунтовних видань. Частково його матеріали про їхні суспільно-політичні та економічні погляди знайшли відображення у ряді книг та окремих публікацій, але основна частина синтетичної роботи на тему «Драгоманов і Франко» так і залишилася неопублікованою.

Не менш серйозно займався В. Левинський і творчістю видатного німецького мислителя Й. Фіхте, підготувавши рукопис праці «Німецький патріотизм у філософії Фіхте», де не лише докладно розвивав світоглядні підходи Й. Фіхте до таких питань як національна свобода, незалежність, жертвність, національне піднесення, а й, використовуючи творче надбання німецького вченого, полемізував зі своїми українськими опонентами, одні з яких не вірили у перспективу національного визволення, а інші абсолютизували примат націоналістичної ідеї, що, на переконання В. Левинського, загрожувало розколом українському суспільству.

Отже, постать В. Левинського та його науково-літературна спадщина ще залишаються маловідомими широкому науковому загалу. Відтак, даний матеріал спрямований насамперед на популяризацію цієї особи та ознайомлення широкого загалу з її головними життєвими віхами та творчими здобутками.

1. ВР ЛНБ ім. В. Стефаника. – Ф. 1 (Наукове товариство ім. Т. Шевченка). – Оп. 1. – Спр. 546. – Арк. 7.
2. *Галайчак, Т.* Інститут суспільних наук : сторінки історії [Текст] / Т. Галайчак, О. Луцький // Україна : культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Л., 2000. – Вип. 7.
3. *Злупко, С.* До 90-річчя від дня народження В. П. Левинського [Текст] / С. Злупко // Укр. іст. журнал. – 1970. – № 7. – С. 116–118.
4. *Кобута, Л. П.* Сутність та особливості української соціал-демократії у політичній концепції Володимира Левинського [Текст] : автореф. дис. канд. політ. наук : 23.00.01 / Л. П. Кобута ; НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І. Ф. Кураса. – К., 2006. – 20 с.
5. Левинський Володимир [Текст] / Енциклопедія українознавства : словникова частина / за ред. В. Кубійовича. – Л., 1994. – Т. 4. – С. 1263.
6. *Левинський, В.* Національна ідея. Звідки вона взялася і до чого змагає [Текст] / В. Левинський, К. Коберський. – Л., 1937. – 32 с.
7. *Левинський, В.* Соціалістичний Інтернаціонал і поневолені народи [Текст] / В. Левинський. – К. ; Відень : Вид. Дніпросоюза, 1920.
8. *Левинський, В.* Царська Росія і українська справа [Текст] / В. Левинський. – Монреал : Б-ка «Новий світ», 1917. – С.116–118.
9. *Макаєв, В.* Робітничий клас Галичини в останній третині ХІХ ст. [Текст] / В. Макаєв. – Л. : Вид. Львів. ун-ту, 1968. – 206 с.
10. *Олексюк, М.* Прапор боротьби [Текст] / М. Олексюк // Жовтень. – 1970. – № 4. – С. 109–112.
11. *Плаксюк, К.* Життя – на олтар боротьби [Текст] / К. Плаксюк // Жовтень. – 1969. – № 3. – С. 127–130.
12. ЦДІАУЛ. – Ф. 387. – Оп. 1.
13. *Шаблій, Є. А.* З історії марксистсько-ленінської економічної думки на Україні [Текст] / Є. А. Шаблій ; республік. міжвідомчий наук. збірник. – К., 1966. – С. 40–41.
14. *Юрченко, О. Т.* Всупереч фактам [Текст] : (про ідейно-політичне обличчя В. П. Левинського) / О. Т. Юрченко // Укр. іст. журнал. – 1972. – № 5. – С. 45–47.

Кобута Л. П. Володимир Левинський: віхи громадсько-політичної біографії.

Ключові слова: біографістика, Володимир Петрович Левинський, український суспільно-політичний рух.

Стаття присвячена Володимирові Петровичу Левинському (1880–1953), політичному та громадському діячеві, активному учасникові українського суспільно-політичного руху початку ХХ ст., публіцистові, редакторові ряду українських партійних видань у Галичині, київського журналу «Дзвін» (1913–14), авторові понад сотні публікацій, зокрема і десятка книг з історії українського робітничого та соціалістичного руху, філософії, соціології, політології, етнонаціональних відносин. У радянські часи ім'я В. Левинського потрапило під ідеологічну заборону, праці були переведені в спецфонди архівів і бібліотек, а доступ до них практично закритий. У теперішніх умовах наукова та публіцистична спадщина В. Левинського стали об'єктом вивчення вітчизняними науковцями, ідеї мають виразну

співзвучність із сучасними дослідженнями проблеми поєднання соціальних і національних пріоритетів у процесі розвитку української нації та державності, утвердження принципів функціонування соціальної національної держави.

Kobuta L.P. Volodymyr Levynskiy: milestones of civil and political biography.

Keywords: biography, Volodymyr Petrovych Levynskiy, Ukrainian social and political movement.

The article is devoted to Volodymyr Petrovych Levynskiy (1880–1953), political and civil figure, active participant of Ukrainian social and political movement at the beginning of epy XX century, publicist, editor of a number of Ukrainian party publications in Halychyna region, Kyivan magazine «Dzvin» (1913–14), author of above one hundred publications, including ten books from the history of Ukrainian working and socialist movement, philosophy, sociology, politologi, ethnologic and national relations. In Soviet times the name of V. Levynskiy got under the ideological prohibition, his works were transferred to the archives and libraries and the approach to them was practically closed. In today's conditions scientific and publicist heritage of V. Levynskiy became the object of studying for the native scientists, his ideas have expressive harmony with modern research of the problem of the combination of social and national priorities in the process of development of Ukrainian nation and state, consolidation of principles of functioning of social and national state.

Кобута Л. П. Владимир Левинский: вехи общественно-политической биографии.

Ключевые слова: биографистика, Владимир Петрович Левинский, украинское общественно-политическое движение.

Статья посвящена Владимиру Петровичу Левинскому (1880–1953), политическому и общественному деятелю, активному участнику украинского общественно-политического движения начала XX в., публицисту, редактору ряда украинских партийных изданий в Галичине, киевского журнала «Дзвин» (1913–14), автору более ста публикаций, в том числе и десятка книг по истории украинского рабочего и социалистического движения, философии, социологии, политологии, этнонациональных отношений. В советские времена имя В. Левинского было под идеологическим запретом, его работы определены в спецфонды архивов и библиотек, а доступ к ним практически был закрыт. В сегодняшних условиях научное и публицистическое наследие В. Левинского стали объектом изучения отечественными учеными, его идеи имеют созвучие с современными исследованиями проблемы единства социальных и национальных приоритетов в процессе развития украинской нации и государственности, утверждения принципов функционирования социального национального государства.